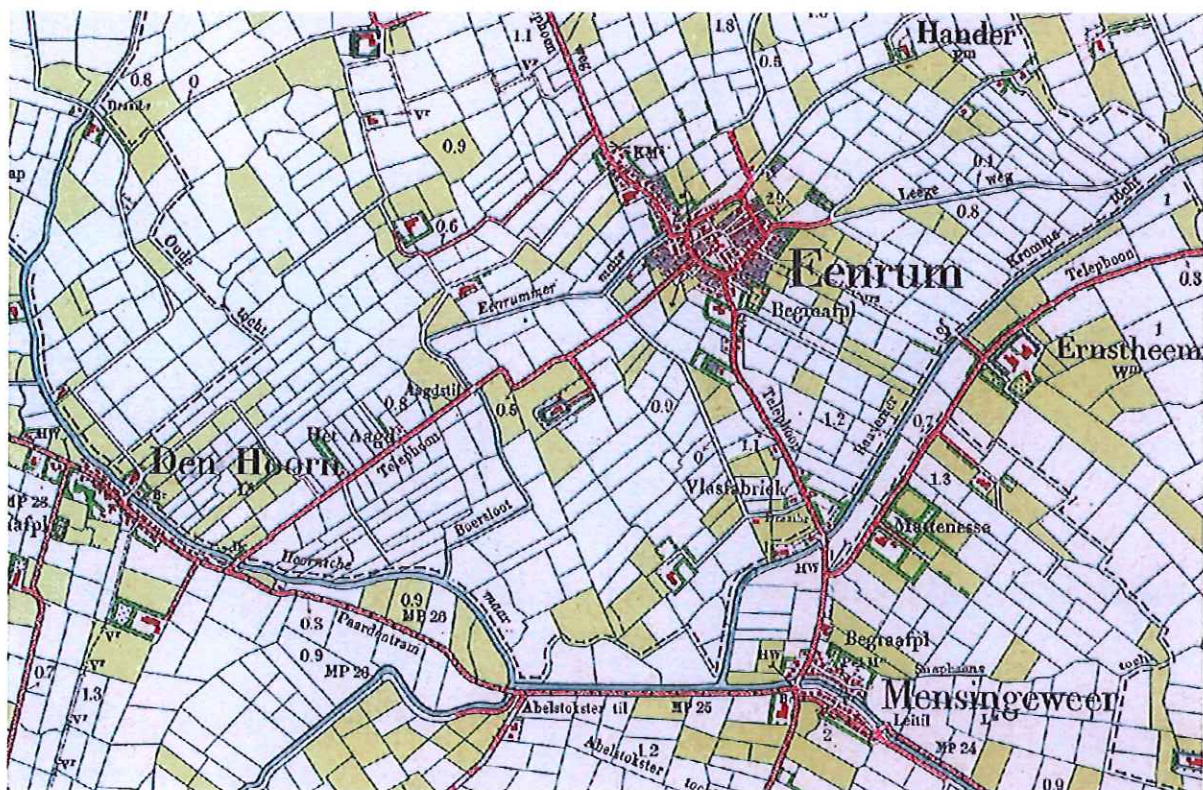

Aagtsweg 3 te Eenrum (gemeente De Marne)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Administratieve gegevens

provincie: Groningen
gemeente: De Marne
plaats: Eenrum
toponiem: Aagtsweg
bevoegd gezag: gemeente De Marne
opdrachtgever: gemeente De Marne
centrumcoördinaat: 225.937/597.521
onderzoeksmeldingsnummer: 63644
kaartblad: 7A
beheer documentatie: Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente De Marne en E-depot
uitvoerder: Libau
rapport: 14-256
auteur: M. de Jong MA
autorisatie: drs. J. Molema
telefoon: 050-3126545
fax: 050-3123362
e-mail: molema@libau.nl

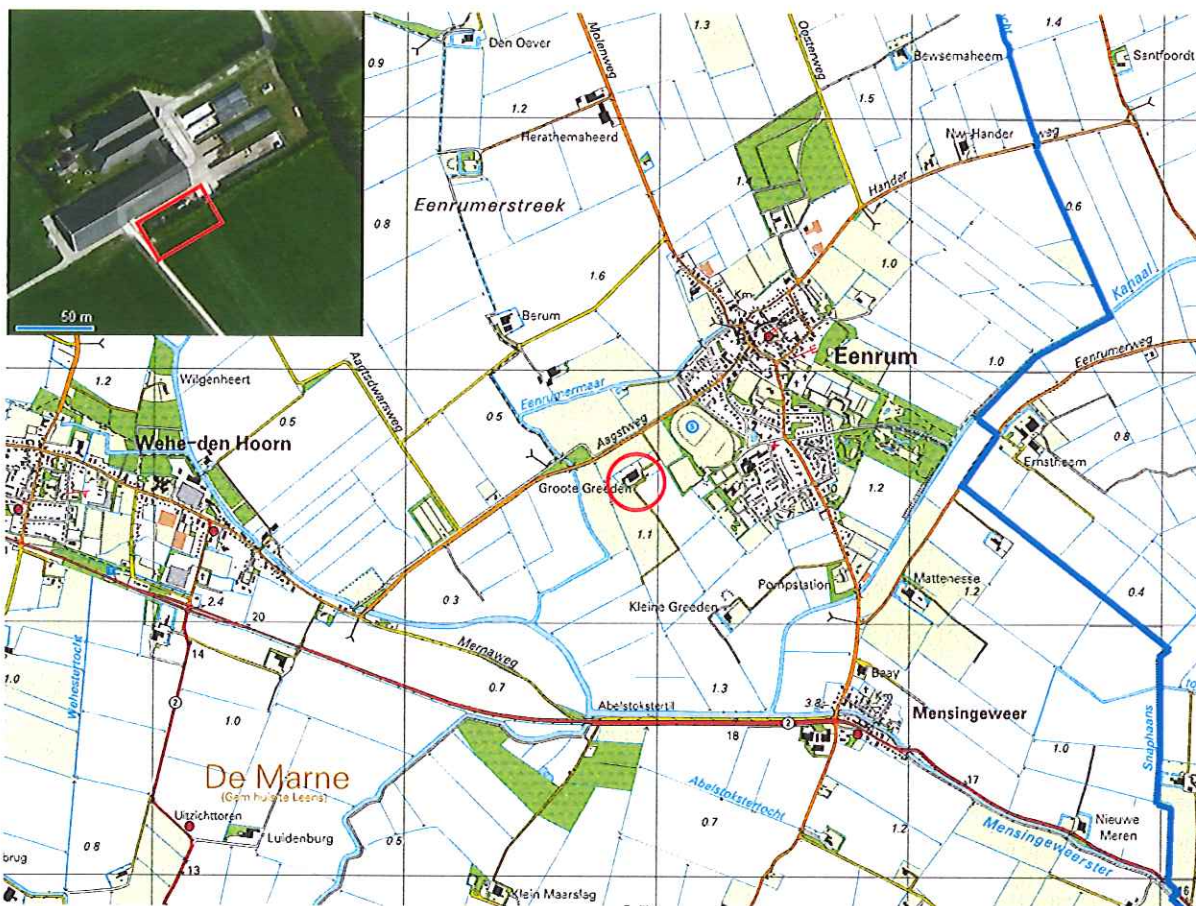

Aagtsweg 3 te Eenrum (gemeente De Marne)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van de gemeente De Marne, vertegenwoordigd door dhr. H. Schoonhoven, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Aagtsweg 3 te Eenrum (zie figuur 1). Deze locatie staat ook bekend onder de naam Groote Greeden. De aanleiding voor het onderzoek is het voornemen om ten zuiden van de huidige bebouwing een nieuwe ligboxenstal te bouwen. De nieuwe stal heeft een oppervlakte van circa 1550 m² en wordt voorzien van een mestkelder. Het gebied waar de ingrepen worden beoogd, wordt in dit bureauonderzoek verder aangeduid als plangebied.

Figuur 1: De ligging van het plangebied is aangegeven met een rode omlijning (Topografische Atlas Groningen). In de inzet is een recente luchtfoto opgenomen (Bing Maps) waarop de bouwlocatie globaal is aangegeven met een rood kader.

Landschappelijke en aardkundige informatie

Het plangebied ligt ten zuidwesten van Eenrum. Langs het plangebied loopt het Eenrummermaar dat in westelijke richting uitmondt in het Pieterbuurstermaar/Hoornse Maar. Deze waterloop maakt deel uit van de oude loop van de rivier de Hunze (Schroor & Meijering, 2007: pp. 171-172). Het plangebied behoort tot de streek Hunsingo. Van oorsprong was dit een uitgestrekt kwelderlandschap dat naar het noorden geleidelijk werd uitgebreid met nieuwe kwelderwallen en kwelders. De monding van de Hunze werd hierdoor geleidelijk naar het noordoosten verschoven.

Op de fysisch geografische kaart van de provincie Groningen is te zien dat het plangebied op een smalle, langgerekte kwelder- of oeverwalachtige vlakte ligt (code Mv9; zie bijlage Fysisch geografische kaart). De kwelderwal volgt de oostzijde van de voormalige Hunzeboezem, die op de kaart is opgenomen als verlande zeeboezemvlakte (code Mv5). Het gebied ten oosten van het plangebied is geregistreerd als kwelderflank (code Mv8). Ter plaatse van het plangebied komen kruinige percelen voor (code ΔΔ). Deze van oorsprong kleine percelen hebben een bol oppervlak ter bevordering van de afwatering. Pal ten westen van het plangebied is een oude dijk aangegeven (roze lijn). Het Eenrummermaar is weergegeven als waterloop (onderbroken blauwe lijn).

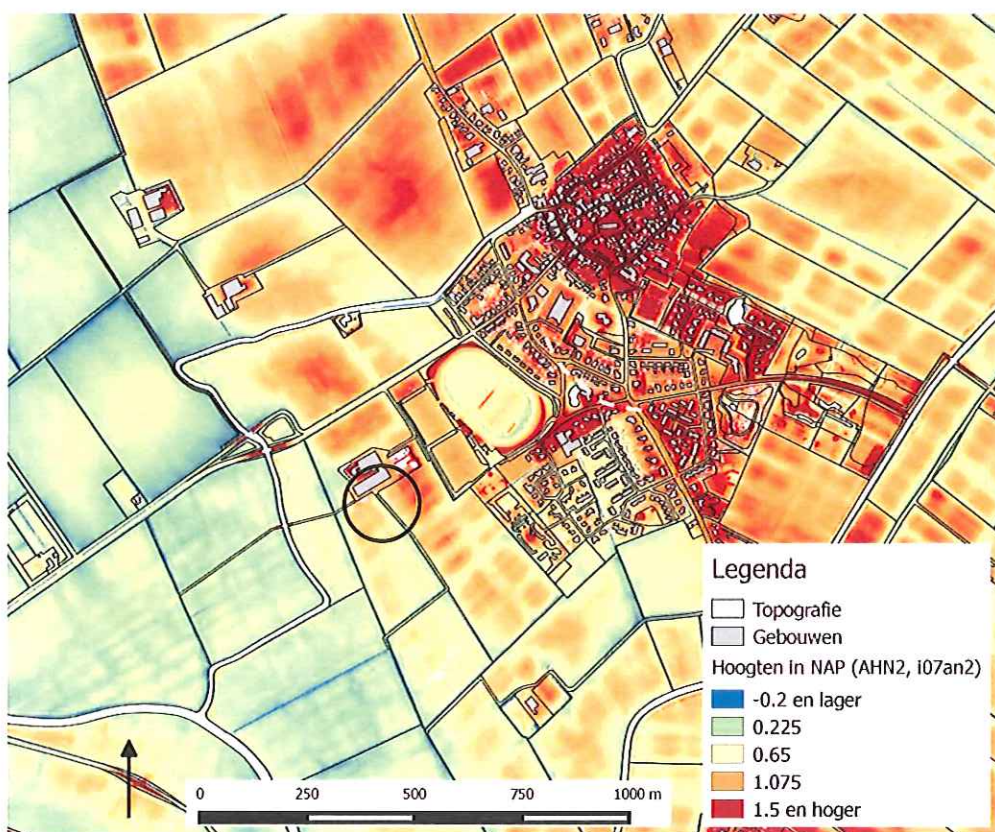
In de omgeving van het plangebied zijn meerdere wierden aangegeven, maar het plangebied zelf is niet op een wierde gelegen.

De geomorfologische kaart sluit grotendeels aan bij het beeld dat de fysisch geografische kaart geeft (zie bijlage Geomorfologische kaart). Het plangebied ligt duidelijk op een kwelderwal (code 3K31). De Hunzeboezem, ten westen van het plangebied, is omschreven als zeeboezemvlakte (code 2M32) en ten oosten van het plangebied ligt een vlakte van getij-afzettingen (code 2M35). De bodemkaart geeft aan dat het plangebied ligt op kalkarme poldervaaggronden bestaande uit lichte zavel (code Mn15C).

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is de kwelderwal herkenbaar (zie figuur 2). De lagere ligging van de voormalige Hunzeboezem valt op door de aangrenzende kwelderwal. De oude dijk die op de rand van de kwelderwal aan de Hunzeboezem lag is, niet meer als hoogte herkenbaar.

Archeologische en historische informatie

Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumentenkaart (AMK; zie bijlage Kaart archeologie), noch zijn uit het plangebied archeologische waarnemingen bekend (althans geen waarnemingen geregistreerd in de archeologische database Archis). De AMK-terreinen in de omgeving van het plangebied betreffen de wierde Eenrum (AMK-terrein 5382), een klein deel van de wierde Mensingeweer (AMK-terrein 15198), twee laatmiddeleeuwse huiswierden (AMK-terreinen 5380 en 5414), de borgen Matenesse (AMK-terrein 6255) en Herathema (AMK-terrein 6260), een mogelijk kloostervoorwerk uit de late middeleeuwen (AMK-terrein 6248) en de middeleeuwse kern van Den Hoorn (AMK-terrein 15196). Tijdens onderzoek zijn resten van een ophoging (de oude dijk) gevonden en is vondstmateriaal uit de middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen (onderzoeksmelding 29023 en waarneming 410564). De locatie van de waarneming is foutief weergegeven, de vondstlocatie ligt in werkelijkheid aan de westelijke rand van het betreffende perceel).

Figuur 2: Hoogteverschillen in en rondom het plangebied (AHN2; www.ahn.nl). Het plangebied ligt binnen de zwarte cirkel.

Op de archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart van de gemeente De Marne is aangegeven dat het plangebied overlapt met een oude boerderijplaats (RAAP, 2008). In het overig deel van het plangebied is een lage verwachting aan de orde. In gebieden met een lage verwachting is archeologisch onderzoek niet noodzakelijk.

De twee huiswierden en de borg Herathema liggen aan dezelfde dijk en op dezelfde kwelderwal als het plangebied. Gezien de ligging en de ouderdom van de overige bebouwing in het bewoningslint langs de dijk, is het goed mogelijk dat ook de boerderij waartoe het plangebied behoort een middeleeuwse oorsprong heeft. Vanaf

1722 zijn de gebruikers van de boerderij met name bekend. In dat jaar was de behuizing in beklemming bij de weduwe van Wibbe Siwerts (Boerma et al., 1991: p. 451).

Op de kadastrale minuut uit 1828 (gemeente Eenrum, sectie B5) is de boerderij weergegeven met bijgebouwen, omgrachting, boomgaard, moestuin en singel. De boerderij was in die tijd het eigendom van Eme Reintjes Kadijk (WatWasWaar; HisGIS). Het plangebied ligt ten zuiden van het erf, ter plaatse van een perceel dat destijds als bouwland in gebruik was. Het noordelijk deel van het plangebied overlapt iets met de boomgaard (zie bijlage Kadastrale minuut).

Op de topografische militaire kaarten uit 1853 en 1864 is de situatie in het plangebied onveranderd ten opzichte van die op de kadastrale minuut (WatWasWaar; HisGIS). Op de Bonnekaart uit 1910 is de toegang naar het erf gewijzigd, maar het plangebied is nog in gebruik als bouwland (zie bijlage Bonnekaart). Gedurende de 20ste eeuw is de bebouwing op en de inrichting van het erf gewijzigd. Het plangebied bestaat tegenwoordig uit grasland, een boomsingel en een kleine strook van het (huidige) erf.

Overweging en advies

Het plangebied ligt in het oude kwelderland van Hunsingo, op een kwelderwal langs de voormalige Hunzeboezem. De kwelders waren vanaf de ijzertijd geschikt voor bewoning. De oudst bekende bewoningsresten op de kwelderwal waarop het plangebied ligt dateren uit de late middeleeuwen. De boerderij waartoe het plangebied behoort heeft mogelijk een middeleeuwse oorsprong, maar het deel van het plangebied dat is geregistreerd als boerderijplaats omvat de voormalige boomgaard en ligt buiten het oude erf. De kans op het aantreffen van bewoningsresten is daarom klein. In het overig deel van het plangebied is een lage verwachting aan de orde. Vervolgonderzoek is daarom niet nodig. Mochten onverhoopt toch archeologische resten (sporen en vondsten) worden aangetroffen dan geldt krachtens de Monumentenwet (1988) een meldingsplicht. In dat geval dienen deze zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij de gemeente De Marne en bij Libau.

Bijlagen:

- Fysisch geografische kaart;
- Geomorfologische kaart;
- Bodemkaart;
- Kaart archeologie;
- Kadastrale minuut;
- Bonnekaart.

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl).

Archeologische Monumentenkaart.

Archis 2, Archeologisch Informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Boerma, G., A. F. Kruizenga & R. van der Tuuk (red.), 1992. *Boerderijen in het Halfambt*. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi, 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Project uitgevers, Groningen.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

HisGIS Groningen, Historisch Geografisch Informatiesysteem (www.hisgis.nl).

Luchtfoto's Google Maps (maps.google.nl) en Bing Maps (bing.com/maps).

Schroor, M. 1996. *De Atlas der Provinciëlanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.

WatWasWaar, minuutplannen uit het begin van de negentiende eeuw en overige historische kaarten (www.watwaswaar.nl).

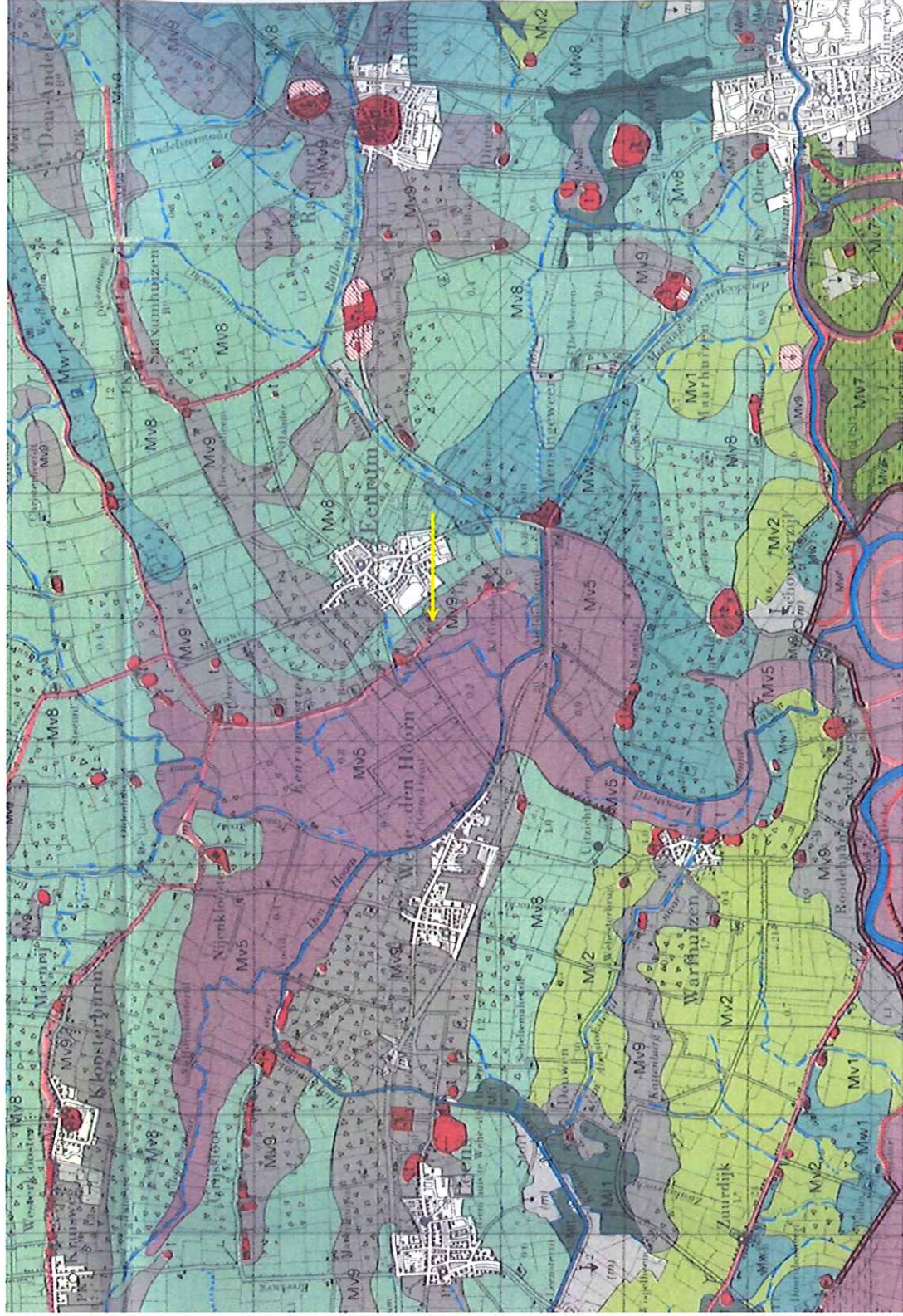
Archeologische periodes

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden

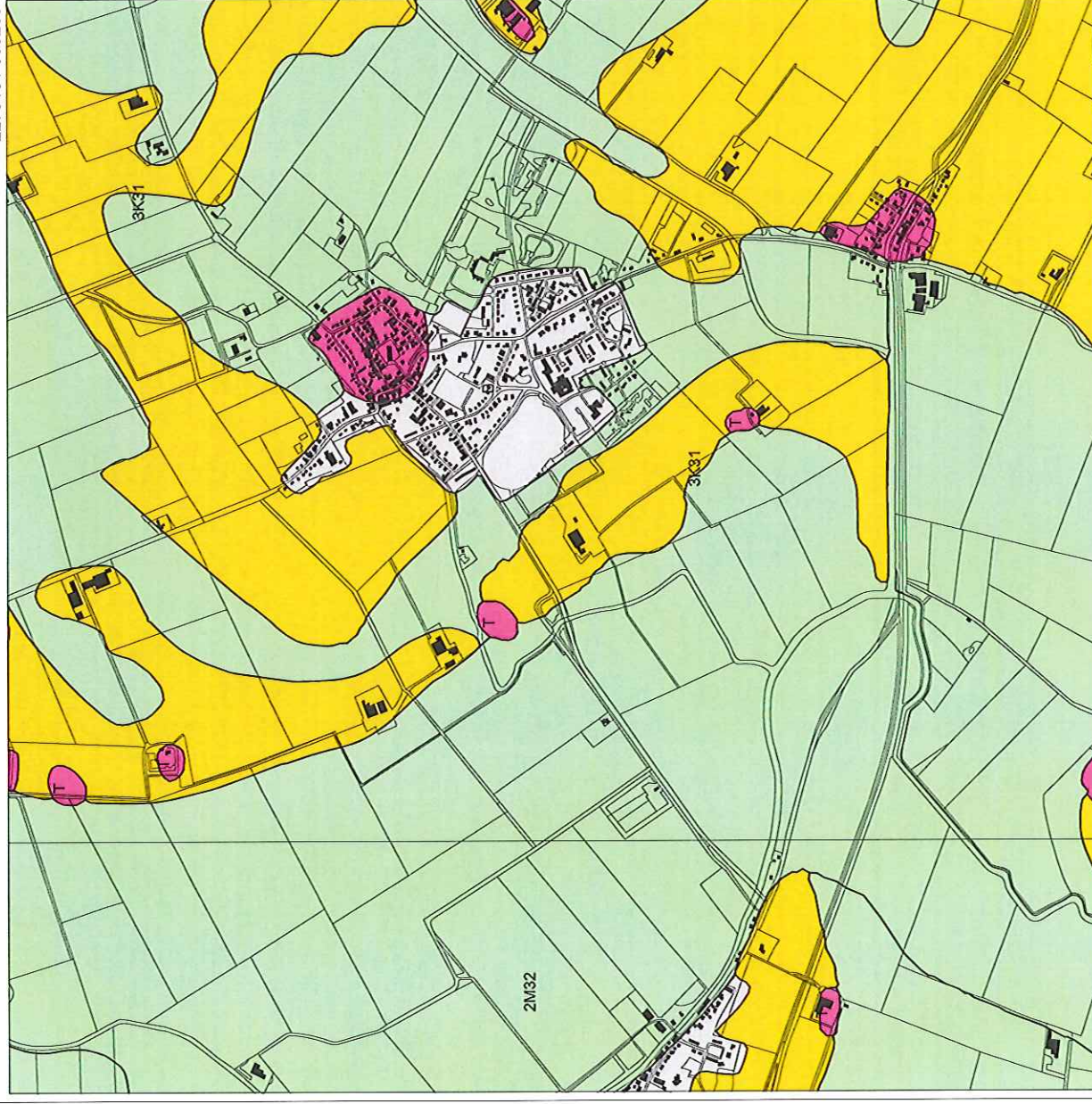
Fysisch geografische kaart Aagtsweg 3 te Eenrum en omgeving

Het plangebied is aangegeven met een pijl

Geomorfologische kaart Aagtsweg 3 te Eenrum

227513 / 599285

224250 / 596022

15-10-2014

Libau

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)
- Wadden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaiervormige glooiingen
- Niet-waaiervormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

0 1 km

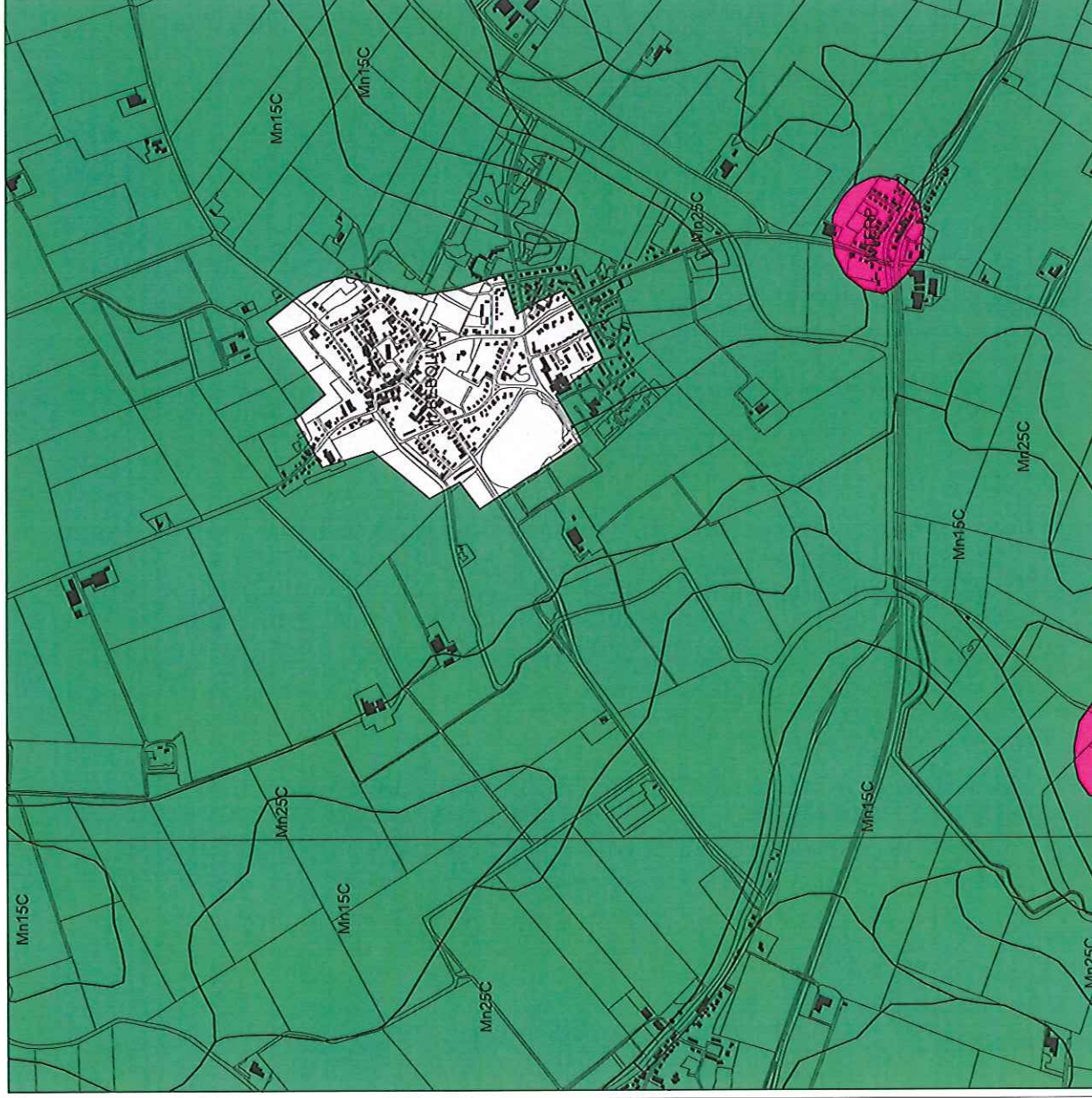

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Bodemkaart Aagtsweg 3 te Eenrum

227513 / 599285

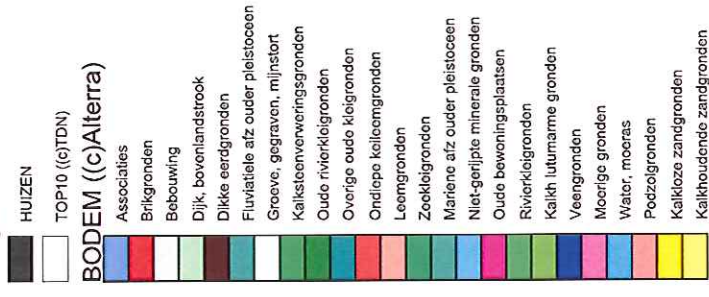

224250 / 596022

15-10-2014

Libau

Legenda

Archis2

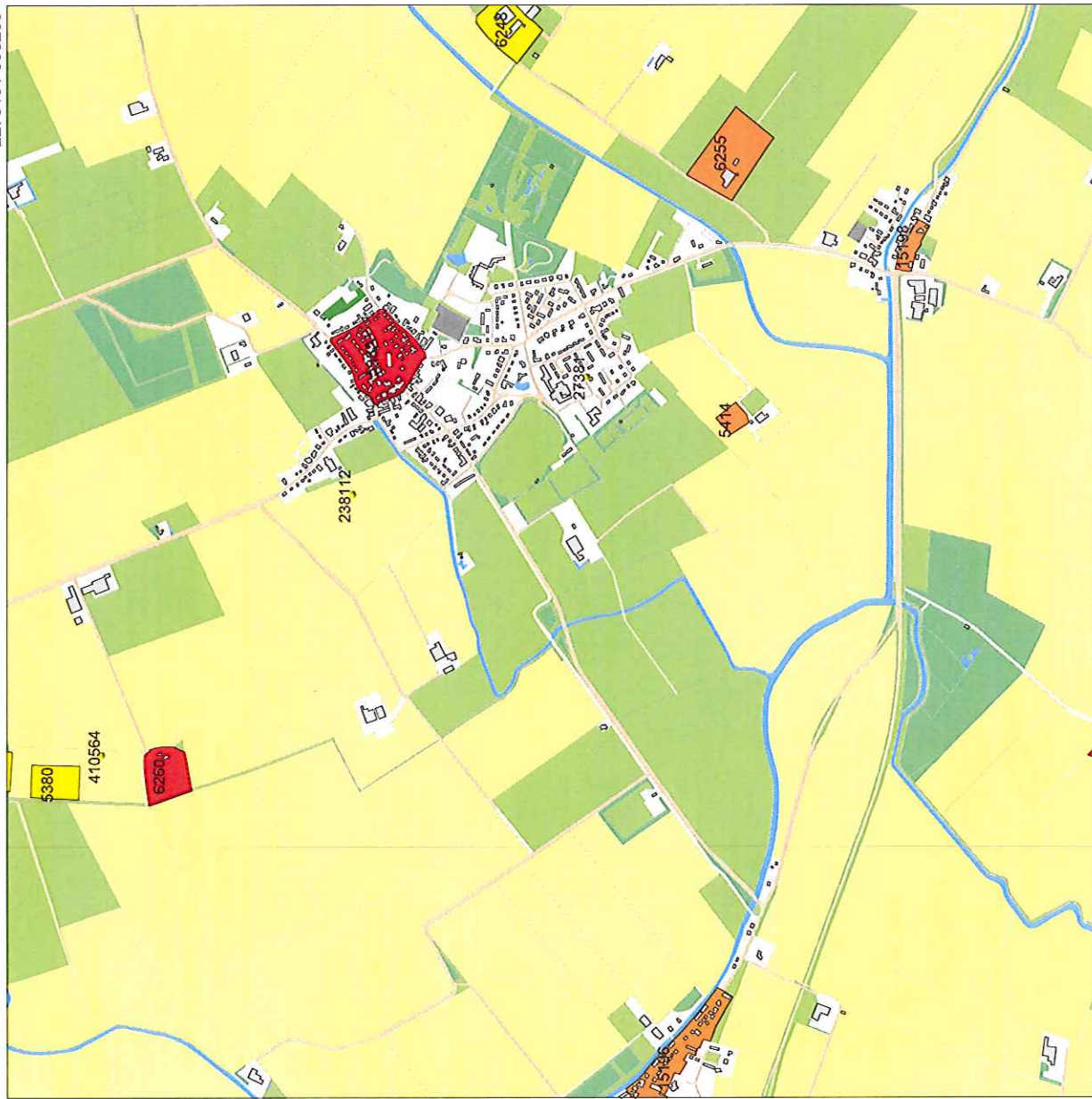
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Kaart archeologie Aagtsweg 3 te Eenrum

15-10-2014

Libau

227513 / 599285

224250 / 596022

Legenda

- VONDSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN
- HUIZEN
- MONUMENTEN
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- TOP10 ((c)TDN)
 - bebouwd gebied
 - doorgaande wegen
 - bos
 - bouwtand
 - welland
 - boomgaard/kwekerij
 - heide
 - zand
 - begraafplaats
 - water
 - overig bodemgebruik

0 1 km

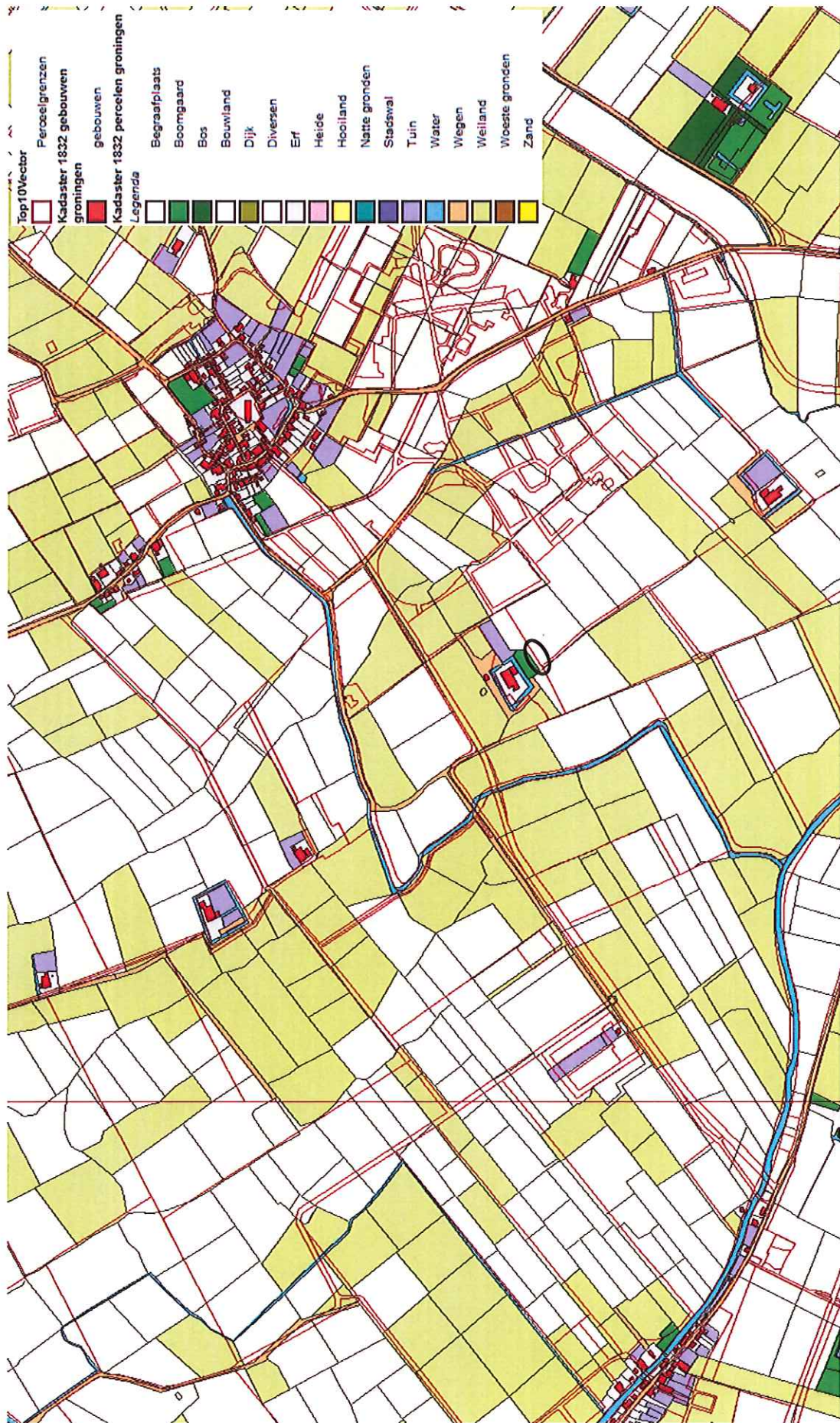
Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Kadastrale minuut Aagtsweg 3 te Eenrum

De ligging van het plangebied is aangegeven met een zwarte omlijning

Bonnekaart uit 1910 met een projectie van de huidige topografie: Aagtsweg 3 te Eenrum

